

**Зачеса О.Д.**

Винницький торгово-економічний інститут  
Київського торгово-економічного університета

## ОСОБЕННОСТИ МЕНЕДЖМЕНТА ЗНАНИЙ В УПРАВЛЕНИИ УЧЕБНО-НАУЧНО-ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ КОМПЛЕКСОВ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ

### Аннотация

В статье представлен анализ социально-экономических основ по формированию экономических знаний для совершенствования системы управления. Акцент исследования поставлены на приоритетность роли человека в создании и развитии интеллектуальных ресурсов и применения их в различных сферах экономики и отдельного предприятия, а также основные принципы формирования и развития управленческих знаний.

**Ключевые слова:** экономика знаний, интеллектуальные ресурсы, база знаний предприятия, организационные знания, трудовые ресурсы, консалтинг аграрного сектора, учебно-научно-производственный комплекс, база знаний.

**Zachosa O.D.**

Vinnitsia Trade and Economic Institution  
Kyiv National University of Trade and Economics

## FEATURES OF KNOWLEDGE MANAGEMENT IN MANAGEMENT TRAINING RESEARCH COMPLEX AGRICULTURAL SECTOR

### Summary

This paper presents an analysis of the socio-economic foundations to build knowledge for the improvement of the management system. Emphasis is put on the priority research the role of man in the creation and development of knowledge resources and their application in enterprises in various sectors of the economy, as well as the basic principles of the formation and development of knowledge management

**Keywords:** knowledge economy, knowledge resources, the knowledge base of the enterprise, organizational knowledge, consulting agricultural sector, the complex learning-science-production, knowledge base.

УДК 330.1

## ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ПІДХОДІВ КЛАСИФІКАЦІЇ ІННОВАЦІЙ

**Зубков Р.С.**

Науково-виробничий комплекс газотурбобудування «Зоря»-«Машпроект»

Проведений компендіум теорії інноваційного розвитку. Розглянуті основні підходи щодо класифікації інновацій. Виділені та проаналізовані найбільш вагомні підходи до класифікації інновацій. Рекомендовано дослідження класифікації інновацій проводити виходячи з реальних потреб та можливостей української економіки. Запропоновано ввести в науковий обіг поняття «мультиінноваційного кейсу».

**Ключові слова:** інновації, класифікація, підходи, методика, види інновацій, типологія, «мультиінноваційний кейс».

**Постановка проблеми.** В умовах глобалізаційної епохи та геополітичного протистояння за світові енергетичні ресурси інноваційний розвиток стає єдиним можливим варіантом ефективною перебудови та розвитку будь-якої економіки. Майбутнє кожної держави залежить від вдалого та своєчасного залучення та впровадження прогресивних інновацій в свою організаційну структуру. Останнє десятиліття показало, що людство стоїть на порозі нових технологічних зрушень, залишилось лише підготувати підґрунтя для нової технологічної ери. Поряд з цим, кожна країна, незалежно від свого ступеню розвитку, так чи інакше стикається з кризовими системними проблемами, які потребують негайних та невідкладних рішень. Економіка сучасної країни в своєму антикризовому арсеналі вимушена містити ефективний механізм протидії негативному впливу глобалізаційних потрясінь. Основою такого механізму повинен стати набір прогресивних

інновацій, конкретних для кожної держави, регіону держави та підприємства. Це в свою чергу спонукає досліджувати проблеми визначення класифікаційних ознак інновацій та створювати умови для їх класифікації з урахуванням особливостей впровадження в конкретну галузь економіки.

Поряд з цим, сучасна економіка України потребує докорінних інноваційних змін. Зусилля потрібно спрямовувати на позбавлення виробництва енергоємного технологічного тягаря у вигляді неефективних та застарілих виробничих комплексів, які за своєю ефективністю значно відстають від сучасних, насичених інноваціями світових виробництв.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Проблема класифікації інновацій займалася значна частина дослідників: Й. Шумпетер, Г. Менш, Р. Фостер, Б. Санто, К. Павітт, Д. Тідд Д. Бессант, К. Фрімен, А. Пригожин, В.Мединський, С. Ільдеменов, Ю. Бажал, А. Кляйнкнехт, П. Завлін та інші.

**Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.** Попередні дослідження класифікації інновацій свідчать про те, що єдиної методики класифікації інновацій на сьогодні не існує. Більшість класифікацій запроваджених різними науковцями є похідними від класифікації інновацій, запропонованої Й. Шумпетером.

**Мета статті.** Головною метою цієї роботи є виявлення та проведення характеристики основних підходів класифікації інновацій.

**Виклад основного матеріалу.** Перші практики класифікації інновацій були запропоновані за часів Й. Шумпетера. Вчений у праці «Кон'юнктурні цикли» робить акцент на базисні і вторинні інновації. Базисними інноваціями вважаються такі, що реалізують крупні винаходи і науково-технічні розробки. Вони беруть безпосередню участь у створенні нових поколінь техніки і технологій, що не мають аналогів у вітчизняній та світовій практиці. Вторинними вважаються нововведення, які пов'язані з вдосконаленням вже існуючих процесів виробництва і продуктів (здебільшого реалізують дрібні винаходи, які націлені на вдосконалення технології виготовлення та/або технічних характеристик вже відомих товарів) [4, с. 110].

Таким чином, поштовхом для початку розвитку досліджень класифікації інновацій стали напрацювання Й. Шумпетера, який створив базис для наукового становлення інноваційної теорії.

Дещо пізніше Г. Менш виділив базисні нововведення, нововведення, що призводять до покращання та псевдонововведення – уявні нововведення. Базисні нововведення – це нововведення, які слугують для появи нових галузей і нових ринків. Нововведення, що призводять до покращання, не стосуються основної технологічної схеми, але покращують якість предмета або незначно змінюють елементи технологічного процесу з метою економії ресурсів. Псевдонововведення вносять зміни під впливом короткострокових коливань споживчих переваг [11, с. 211; 18]. Отже, Г. Менш продовжив наукові дослідження класифікаційних ознак інновацій та ввів в науку ряд нових класифікацій інновацій.

За Р. Фостером [15] інновації поділяються на еволюційні, революційні та псевдоінновації, крім того, еволюційна інновація дає менший приріст корисних властивостей вихідної базової моделі. Після цього настає період псевдоінновацій, новизна яких полягає у зміні дизайну, пакування тощо. Під час дослідження проблеми класифікації інновацій К. Павітт разом з Д. Тіддом та Д. Бессантом прийшли до висновку, що головною ознакою інновацій є зміни, таким чином підтримали ідеї К. Фрімена та згрупували інновації на продуктові та процесні. Дослідники пропонують під час класифікації інновацій обов'язково враховувати і таку ознаку, як ступінь новизни, оскільки просте вдосконалення дизайну і винахід абсолютно нового продукту чи послуги неоднаково впливають на розвиток суспільства [5, с. 93; 14].

Інший підхід до класифікації інновацій запропонував Б. Санто [13]. На його думку, основною ознакою типології є характер суспільних цілей, а інновації поділяються на такі види [4, с. 110]:

- економічні, які орієнтуються на прибуток;
- економічні, що не орієнтуються на прибуток (наприклад, економія енергії);
- спеціальні інновації у сфері освіти, охорони здоров'я тощо.

Оригінальну класифікацію інновацій було представлено А. Пригожим, який усі інновації поділяв на такі групи [8, с. 90; 12, с. 26]:

1. За типом нововведення: матеріально-технічні, соціальні, економічні, організаційно-управлінські, правові та педагогічні;

2. За інноваційним потенціалом: радикальні, комбіновані та модифіковані;

3. За особливостями інноваційного процесу: внутрішньо-організаційні та міжорганізаційні;

4. За механізмом здійснення: одиничні, дифузійні, завершені та незавершені, успішні та неуспішні;

5. За ефективністю: орієнтовані на зростання ефективності виробництва чи управління суб'єктом господарювання, на покращення умов праці;

6. За спадкоємністю: заміщуючі, скасовуючі, поворотні, відкриваючі та ретровведення.

Мединський В.Г. та Ільдеменов С.В. класифікують нововведення за такими ознаками [10; 9]:

– за ступенем радикальності (новизни, інноваційного потенціалу, оригінальності технічного рішення тощо): радикальні (піонерні, базові, наукові тощо); ординарні (винаходи, нові технічні рішення); удосконалення (модернізація);

– за характером застосування: продуктові (орієнтовані на виробництво та використання нових продуктів); технологічні (націлені на створення і застосування нової технології); соціальні (орієнтовані на побудову і функціонування нових структур); комплексні (означають єдність декількох видів змін); ринкові (дають змогу реалізувати потребу в продуктах, послугах на нових ринках);

– за стимулом виникнення (джерелом): нововведення, викликані розвитком науки і техніки; нововведення, викликані потребами виробництва; нововведення, викликані потребами ринку.

– за роллю в процесі відтворення: споживчі, інвестиційні;

– за масштабом (комплексністю): складні (синтетичні), прості;

– за адресатом: для виробника чи споживача; для суспільства в цілому, для локального ринку.

На погляд Ю. Бажала [1, с. 54], класифікувати інновації необхідно за такими ознаками:

1. За типом: продуктові, технологічні, сировинні, організаційні, збутові та інфраструктурні;

2. За інноваційною функцією: базові, поліпшуючі та псевдоінновації;

3. За новизною місця впровадження: нова галузь (нове виробництво), існуюча галузь (існуюче виробництво).

Поряд з цим, німецький економіст А. Кляйнкнехт розрізняв такі види інновацій: інновації в галузях, які виготовляють споживчі товари; інновації в галузях, що виготовляють проміжні товари; інновації, які застосовуються в науковій діяльності і використовуються для виробництва; інновації, що використовуються з військовою метою [4, с. 111; 17].

Враховуючи, що інновації за своїм змістом сприяють НТП, Завлін П.М. класифікує інновації за етапами НТП [11, с. 211; 7, с. 74-78]:

• технічні (з'являються, зазвичай, у виробництві продуктів з новими або покращеними властивостями);

• технологічні (виникають у разі застосування покращених, удосконалених способів виготовлення продукції);

• організаційно-управлінські (пов'язані, передусім, з процесами оптимальної організації виробництва, транспорту, збуту і постачання);

• інформаційні (вирішують завдання організації раціональних інформаційних потоків у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності, підвищення достовірності та оперативності отримання інформації);

соціальні (спрямовані на поліпшення умов праці, вирішення проблем охорони здоров'я, освіти, культури).

Розглядаючи інновації з позиції циклічності розвитку техніки Ю. Яковець пропонує виділяти чотири види [2; 16, с. 93]:

1. Базисні інновації – вони охоплюють найбільш значущі винаходи та слугують каталізатором революційних перетворень техніки, виконують нову галузеутворюючу функцію. Такі інновації достатньо рідкісне явище та зазвичай вони розраховані на довготерміновий період з залученням значних фінансових затрат на їх освоєння та впровадження але потім їхній позитивний ефект значно перевищує вартість зусиль які докладалися;

2. Великі інновації (на базі аналогічного рангу винаходів) – такі інновації створюють техніку нового покоління в рамках конкретного галузевого спрямування. Для їх реалізації потрібно менше часу та значно менше затрат у порівнянні з базисними інноваціями;

3. Середні інновації, базисом впровадження для таких інновацій слугують конкретні покоління техніки, вони спрямовуються на створення нових моделей і модифікацій конкретного покоління техніки;

4. Дрібні інновації – спрямованні на поліпшення окремих виробничих або споживчих параметрів моделей техніки, які виробляються на основі використання дрібних винаходів, що сприяє ефективнішому виробництву таких моделей або ж підвищенню ефективності їх використання.

**Висновки і пропозиції.** Таким чином, провівши компендіум теорії інноваційного розвитку та базуючись на попередніх дослідженнях класифікації інновацій доречно стверджувати що єдиної методики класифікації інновацій на сьогодні не існує. Більшість класифікацій запроваджених різними науковцями є похідними від класифікації інновацій, запропонованої Й. Шумпетером та не носять уніфікований характер.

В той же час, вітчизняні дослідження класифікації інновацій доречно проводити виходячи з реальних потреб та можливостей української економіки, аналізуючи сучасні проблеми та перепони, які стоять на шляху інноваційного розвитку економіки потрібно розробити таку класифікацію, яка б давала практичні результати при її використанні. Поєднавши напрацювання зарубіжного досвіду та кращі наукові здобутки вітчизняної науки існує реальна можливість створити універсальну класифікацію, яка б давала можливість не тільки отримати загальне уявлення про види інновації, а й застосовувати ці види на практиці включивши конкретний вид в конкретний «мультиінноваційний кейс».

Для розроблення комплексної уніфікованої класифікації інновацій доречно ввести в науковий обіг поняття «мультиінноваційного кейсу». «Мультиінноваційний кейс» – набір універсальних інновацій, які використовуються для покращення чи вдосконалення конкретної ієрархічної економічно та технологічно організованої структури.

#### Список літератури:

1. Бажал Ю. М. Економічна теорія технологічних змін: [навчальний посібник для вузів] / Юрій Миколайович Бажал – К.: Заповіт, 1996. – 240 с.
2. Водянка Л. Д. До питання про економічну сутність поняття інновацій та їх класифікації / Л. Д. Водянка // Науковий журнал Інноваційна економіка. – 2012. – № 5. – С. 173-178. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc\\_gum/inek/2012\\_5/173.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2012_5/173.pdf)
3. Гавриляка О. С. Категорія «інновація»: підходи до формування та класифікація [Текст] / О. С. Гавриляка // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності = Theoretical and Practical Aspects of Economics and Intellectual Property: збірник наукових праць / ПДТУ. – Маріуполь, 2010. – Т. 2. – С. 274-278.
4. Голуб Ю. Ю. Сучасні підходи до класифікації інновацій / Ю. Ю. Голуб // Економічні науки. Сер.: Економіка та менеджмент 9 (2) (2012): 108-115.
5. Жалдак Г. Класифікація інновацій та їх соціальний підвид / Г. Жалдак, Н. Сімченко // Економічний аналіз. 2012 рік. – Випуск 10. – Частина 4. – С. 92-95.
6. Инновационный менеджмент / под ред. П. Н. Завлина, А. К. Казанцева, Л. Э. Миндели. – М.: Изд-во ЦИСН, 1998. – 654 с.
7. Инновационный менеджмент / под ред. П. Н. Завлина, А. К. Казанцева, Л. Э. Миндели. – М.: Изд-во ЦИСН, 1998. – 654 с.
8. Луциків І. Економічна суть інноваційної діяльності / І. Луциків // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 2(27). – С. 89-95.
9. Медынский В. Г., Ильдеменов С. В. Реинжиниринг инновационного предпринимательства: Учеб. пособие для вузов. – М., 1999. – 414 с.
10. Ніронович Н. І. Теоретичні аспекти інновацій // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – Львів. – 2001. – № 436. – С. 385-390. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/8633/1/74.pdf>
11. Підлипна Р. П. «Класифікація інноваційних процесів.» Науковий вісник НЛТУ України 14 (2013): 210-214.
12. Пригожин А. И. Нововведения: стимулы и препятствия (социальные проблемы инноватики) / Аркадий Ильич Пригожин – М.: Политиздат, 1989. – 270 с.
13. Санто Б. Инновация как средство экономического развития / Б. Санто; пер. с венгер. Н. А. Русак. – М.: Прогресс, 1990. – 296 с.
14. Тідд Д. Managing innovation / Д. Тідд, Д. Бессант, К. Павітт // John Wiley & Sons, LTD, Chichester, 2001. – Р. 38.
15. Фостер Р. Обновление производства: атакующие выигрывают. – М.: Прогресс, 1987. – С. 85-87.
16. Яковець Ю. В. Эпохальные инновации XXI века / Ю. В. Яковець. – М.: Экономика, 2004. – 444 с.
17. Kleinknecht A. Innovation patterns in crisis and prosperity: Schumpeter's long cycle reconsidered. – Hong Kong, 1987. – 203 p.
18. Mensh G. Stalemate in technology: innovation overcome the depression / G. Mensh. – Cambridge (Mass), 1979. – 714 p.

**Зубков Р.С.**

Научно-производственный комплекс газотурбостроения «Зоря»-«Машпроект»

## ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНЫХ ПОДХОДОВ КЛАССИФИКАЦИИ ИННОВАЦИЙ

### Аннотация

Проведен компендиум теории инновационного развития. Рассмотрены основные подходы к классификации инноваций. Выделены и проанализированы наиболее значимые подходы к классификации инноваций. Рекомендовано исследование классификации инноваций проводить исходя из реальных потребностей и возможностей украинской экономики. Предложено ввести в научный оборот понятие «мультиинновационного кейса».

**Ключевые слова:** инновации, классификация, подходы, методика, виды инноваций, типология, «мультиинновационный кейс».

**Zubkov R.S.**

State-owned Gas Turbine Research & Production Complex «Zorya»-«Mashproekt»

## CHARACTERISTICS OF THE MAIN APPROACHES TO THE CLASSIFICATION OF INNOVATION

### Summary

The compendium of the theory of innovative development. Main approaches to the classification of innovations. Identified and analysed the most significant approaches to the classification of innovations. Recommended study of classification of innovations conduct based on the actual needs and possibilities of the Ukrainian economy. Offered to enter into scientific use the term «multiinnovation case».

**Keywords:** innovation, classification, approaches, methods, types of innovation, typology, «multiinnovative case».

УДК 339.972

## ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

**Іванова М.І., Варяниченко О.В.**

Національний гірничий університет

Дана стаття розглядає політичні, економічні та соціальні переваги і ризики євроінтеграції України. Проаналізована Державна програма активізації розвитку економіки України на 2013-2014 рр.

**Ключові слова:** Євроінтеграція, Європейський союз, переваги та ризики євроінтеграції, політичні, економічні, соціальні фактори.

**Постановка проблеми.** Європейський Союз зважається найбільш просунутим, з точки зору форм економічної інтеграції, угрупованням у світі. Це унікальне міжнародне співтовариство. Він поєднує ознаки міжнародної організації і держави та є суб'єктом міжнародного публічного права, має повноваження на участь у міжнародних відносинах і грає в них значну роль.

Позиція України щодо Євросоюзу була сформована вперше на законодавчому рівні в Основних напрямках зовнішньої політики України, що були схвалені Верховною Радою України 2 липня 1993 р. [1]. Починаючи із цього моменту Україна почала процес інтеграції.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблематиці вступу України до Євросоюзу присвячена достатня кількість робіт вчених-економістів, серед яких особливої уваги заслуговують роботи Н. Осадчої [7], В. Сіденко [8], О. Сльозко [9], О. Шевченко [10]. Однак, сучасний перебіг подій у зовнішньому світі взагалі та Україні зокрема, виокремлюють нові переваги і ризики подальшої євроінтеграції нашої країни до Євросоюзу.

**Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.** Вивчення характеру довгострокових

та короткострокових факторів впливу процесів європейської інтеграції на українське суспільство, виявлення на цій основі відповідних переваг та недоліків для України за умов її входження до Європейського Союзу залишається недостатньо вивченим та потребує додаткових досліджень у цій сфері.

**Мета статті.** Головною метою цієї роботи є дослідження політичних, економічних та соціальних переваг і ризиків євроінтеграції України.

**Виклад основного матеріалу.** Через зону вільної торгівлі з ЄС український виробник отримує можливість завоювати своє місце на «заможному» європейському ринку, знайти свою нішу та просувати якісний український продукт за достойною ціною на ринки європейських країн. Вітчизняні споживачі, у свою чергу, отримують доступ до високоякісних європейських товарів в Україні за нижчими цінами. Сам факт підписання Угоди про асоціацію значно підвищить інвестиційну привабливість та приток прямих іноземних інвестицій, що дозволить урівноважити від'ємний торговельний баланс з ЄС. Так, негативне сальдо зовнішньоторговельного балансу України за підсумками 2013 р. склало 8,48 млрд дол. США, що на 5,7% краще, ніж за 2012 р. При тому експорт скоротився на 7,6% – до 76,13